

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут соціології та медіакомунікацій
Кафедра політичної соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

в.о. директора навчально-наукового інституту
соціології та медіакомунікацій

В'ячеслав НІКУЛІН

«29» серпня 2025 року

Робоча програма навчальної дисципліни

УКРАЇНСЬКІ РЕВОЛЮЦІЇ В ПОРІВНЯЛЬНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

рівень вищої освіти **доктор філософії**
галузь знань **05 соціальні та поведінкові науки**
спеціальність **054 соціологія**
освітня програма **Соціологія**
вид дисципліни **за вибором**
Навчально-науковий інститут соціології та медіакомунікацій

2025/2026 рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету
Протокол №7 від “29” серпня 2025 року

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Запорожченко Руслан Олександрович – доктор філософії з політології, доцент закладу вищої освіти кафедри політичної соціології ННІ соціології та медіакомунікацій.

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології
Протокол №1 від “25” серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Дмитро БОЙКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Соціологія»

Гарант освітньо-наукової
програми

Віль БАКІРОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету.
Протокол №1 від “28” серпня 2025 року

Голова методичної комісії

Юлія Сорока

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни “Українські революції в порівняльній перспективі” складено відповідно до освітньо-наукової програми “Соціологія” для підготовки здобувачів вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Українські революції в порівняльній перспективі» є формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти цілісного уявлення про українські революційні процеси в контексті світових і регіональних історичних трансформацій. Курс спрямований на осмислення особливостей українських революцій (XIX–XXI ст.) крізь призму компаративного аналізу, зіставлення з іншими революційними рухами та трансформаціями у Європі та світі.

1.2. Завданнями курсу:

- 1.2.1. Аналіз українських революційних процесів – дослідити їхні витоки, перебіг і наслідки, розкрити особливості соціальної структури, політичних інституцій та ідеологічних течій, що їх визначали.
- 1.2.2. Порівняльний вимір – зіставити українські революції з аналогічними процесами у Східній та Центральній Європі, Західній Європі, Латинській Америці та інших регіонах, виявити спільні риси та відмінності.
- 1.2.3. Критичне осмислення джерел – здобути навички аналізу історичних документів, мемуарів, політичних програм, пресових матеріалів, художніх текстів і візуальних джерел у контексті вивчення революцій.
- 1.2.4. Розуміння глобальних ідейних контекстів – простежити взаємодію українських революцій з європейськими та світовими ідеологічними, політичними й соціальними течіями (лібералізм, соціалізм, націоналізм, постколоніалізм тощо).
- 1.2.5. Формування дослідницьких компетентностей – розвинути вміння формулювати наукові проблеми, будувати гіпотези, застосовувати порівняльний аналіз та міждисциплінарні підходи у власних наукових роботах.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
6 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	-
Лабораторні заняття	
год.	-
Самостійна робота	
72 год.	-
Індивідуальні завдання	

1.5. Заплановані результати навчання

У процесі опанування курсу здобувачі набудуть здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, що дозволить їм інтерпретувати українські революції як складні багатовимірні соціально-політичні процеси у світовому контексті. Вони навчатимуться ефективно шукати, відбирати та аналізувати інформацію з різноманітних історичних і політичних джерел, поєднувати їх у цілісні аналітичні моделі та здійснювати критичну оцінку наявних дослідницьких підходів.

Вони отримають навички усної та письмової презентації результатів наукової роботи українською та англійською мовами, а також вільно обговорюватимуть наукові й прикладні проблеми у фаховому середовищі, публікуючи результати досліджень у вітчизняних та міжнародних виданнях. Завдяки цьому курсу аспіранти глибше оволодіють методологією соціально-поведінкових наук і навчатимуться використовувати її у власних дослідженнях революційних процесів та у викладацькій діяльності.

ЗК01 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК01 Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у соціології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з соціології та суміжних галузей.

СК02 Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англійських наукових текстів за напрямом досліджень.

СК05 Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері соціології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК09 Здатність використовувати вже наявні та створювати нові власні теоретичні моделі (об'єкт-теорії, міні-теорії) в соціологічному дослідженні.

СК10 Здатність визначати, рефлексувати та описувати власні методологічні принципи та методи соціологічного дослідження в залежності від об'єкту і предмету, використовуючи можливості міждисциплінарних підходів та суміжних дисциплін (філософія, історія тощо).

РН02 Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми соціології державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН03 Розробляти та реалізовувати наукові та/або прикладні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми соціології з врахуванням етичних, соціальних, економічних та правових аспектів.

РН04 Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу соціальних досліджень, наявні соціологічні дані.

РН05 Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з соціології та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів.

РН06 Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН07 Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

РН09 Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері соціології та у викладацькій практиці.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні підходи до вивчення революцій.

Класичні підходи: революція як зміна влади (А. де Токвіль), як класова боротьба (К. Маркс), як насильницький злам (В. Ленін). Сучасні дефініції та поліваріантність поняття «революція». Різниця між революцією, повстанням, бунтом та реформою. Проблема універсального визначення. Порівняння «великих» і «малих» революцій.

Тема 2. Методологія дослідження революцій.

Порівняльний метод і його евристичні можливості. Світ-системний аналіз (І. Валлерстайн) та історична соціологія (М. Манн). Постколоніальна критика універсальних моделей. Інтерпретативні та наративні підходи: революція як «оповідь про зміну». Використання кількісних методів та історико-соціологічної статистики. Структуралістські інтерпретації (Т. Скоучпол). Революції як продукт соціальної мобілізації (Ч. Тіллі, Дж. Голдстоун). Теорія політичної можливості та ресурсної мобілізації. Модернізаційний підхід (С. Гантінгтон). Теорія відносної депривації (Т. Гурр).

Тема 3. Революції в контексті сучасних теоретичних дебатів.

Революція та демократизація: чи завжди революції ведуть до демократії? Дебати про «кольорові революції» та «гібридні» режими. Цифровий вимір революцій: соціальні мережі, медіа, меми. Культурологічні та емоційні підходи: революція як афект, символ, ритуал. Перспективи дослідження революцій у XXI столітті.

Тема 4. Українська революція 2004 року та «кольорові революції».

Передумови Помаранчевої революції: політична система та соціальна мобілізація. Вибірчі кампанії як каталізатор протестів. Порівняння з Революцією троянд у Грузії та Тюльпановою революцією в Киргизстані. Особливості ненасильницького спротиву. Роль медіа, міжнародних організацій та громадянського суспільства.

Тема 5. Революція Гідності у порівняльній перспективі.

Причини та динаміка протестів 2013–2014 рр. Євромайдан як простір солідарності. Використання соціальних мереж у мобілізації. Порівняння з Арабською весною та протестами в Латинській Америці. Насильство та легітимність влади. Трансформація політичного режиму та міжнародні наслідки.

Тема 6. Соціологія незавершених революцій: чому революції не приносять очікуваних змін? Україна та міжнародні порівняння.

Соціологічний аналіз революційного процесу та причин, через які революції рідко реалізують свої декларовані цілі. Порівняння українського досвіду революцій (1917–1921 рр., Революція на гранті 2004 р., Революція Гідності 2013–2014 рр.) із загальноєвропейськими та світовими прикладами (Французька революція, Російська революція 1917 р., революції в Центральній Європі 1918–1919 рр., Іран 1979 р., Арабська весна 2011 р.). Роль структурних обмежень, ресурсної мобілізації, конкуренції еліт та міжнародного контексту у формуванні результатів революційних змін.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Теоретичні підходи до вивчення революцій.	15	1	2			12						
Тема 2. Методологія дослідження революцій.	15	1	2			12						
Тема 3. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. у європейському контексті.	15	1	2			12						
Тема 4. Українська революція 2004 року та «кольорові революції».	15	1	2			12						
Тема 5. Революція Гідності у порівняльній перспективі.	15	1	2			12						
Тема 6. Революції в контексті сучасних теоретичних дебатів.	15	1	2			12						
Усього годин	90	6	12			72						

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Семінар 1. Як визначити революцію? Обговорення різних дефініцій революції (Токвіль, Маркс, Скоучпол, Тіллі, Гурр). Інтерактив: скласти «своє» визначення революції на основі аналізу кількох історичних прикладів. Дискусія: чи можлива універсальна дефініція, чи революції завжди унікальні?	2
2	Семінар 2. Читання класики: Теда Скоучпол і Чарльз Тіллі. Колективний аналіз уривків з <i>States and Social Revolutions</i> (1979) та <i>From Mobilization to Revolution</i> (1978). Обговорення: що залишилося актуальним, а що застаріло? Інтерактив: побудувати «міні-модель революції» для України XX століття за Скоучпол чи Тіллі.	2

3	Семінар 3. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. у світовому контексті. Робота з документами: універсали Центральної Ради, конституційні акти. Порівняння з досвідом Польщі та Фінляндії. Інтерактив: дебати «чи була Українська революція національною чи соціальною?»	2
4	Семінар 4. Помаранчева революція і «кольорові революції». Порівняння політичних умов, стратегій протесту та ролі міжнародних акторів (Україна, Грузія, Киргизстан). Аналіз документальних відео та преси початку 2000-х. Інтерактив: рольова гра «виборчий штаб vs протестувальники».	2
5	Семінар 5. Революція Гідності: між мобілізацією та насильством. Аналіз свідчень учасників Майдану, відео- та візуальних джерел. Обговорення ролі соціальних мереж у протестах. Інтерактив: реконструкція «карти протестного руху» (ключові групи, ідеї, дії).	2
6	Семінар 6. Постколоніальна перспектива та українські революції. Читання та обговорення текстів Р. Гухи, П. Чаттерджі, А. Еткінда. Дискусія: чи можна трактувати українські революції як постколоніальні? Інтерактив: спільне складання «постколоніального словника» для аналізу українських подій.	2
Разом		12

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)
1	Опрацювання лекційного матеріалу.	10
2	Підготовка до семінарських занять.	30
3	Підготовка до контрольних робіт.	20
4	Підготовка до заліку.	12
Разом		72

6. Елементи дистанційного викладання

Етап роботи	Форма роботи	Онлайн-платформа
1. Попередня підготовка	Опитування	Zoom / Moodle
2. Подача нової інформації	Аудіозапис Тексти Відеоконференція	Zoom / Moodle
3. Тренування	Питання для самоперевірки Обговорення (чат, форум) Спостереження за явищем Перегляд фільмів	Zoom / Moodle
4. Виконання практичного завдання	Пошук відповідей на питання Інтерактивні практичні завдання	Zoom / Moodle
5. Оцінювання	Виконання практичного завдання Письмова робота	Zoom / Moodle
6. Рефлексія	Відповіді на рефлексивні питання	Zoom / Moodle
7. Зворотній зв'язок	Чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем	Zoom / Moodle

7. Методи контролю

Методи контролю знань і навчальних досягнень аспірантів у межах курсу «*Українські революції в порівняльній перспективі*» передбачають поєднання різних форм оцінювання, спрямованих на перевірку теоретичної підготовки, розвиток навичок критичного мислення та здатності застосовувати методологічні підходи у науковій роботі. Основою поточного контролю є участь у семінарських заняттях, де аспіранти залучаються до дискусій, аналізують наукові тексти, рецензують роботи колег, зіставляють теоретичні підходи та практичні приклади. Участь у семінарах дозволяє оцінити здатність до аргументованого обговорення, до інтеграції різних підходів і формування власної позиції.

Важливим елементом є виконання двох контрольних робіт, які передбачають письмовий аналіз обраних тем у порівняльній перспективі. Перша контрольна робота зорієнтована на аналіз класичних і сучасних теорій революцій, їхньої застосовності до українського контексту. Друга – на опрацювання конкретного емпіричного матеріалу, його інтерпретацію з використанням міждисциплінарних методів та порівняльного аналізу.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку, який передбачає інтеграцію всіх отриманих знань та навичок. Залік полягає у підготовці та усному захисті науково-аналітичної роботи, в якій аспірант демонструє здатність застосовувати теоретико-методологічні підходи до аналізу українських революцій у глобальному контексті, а також бере участь у дискусії з викладачем та колегами щодо результатів власного дослідження. Такий підхід до контролю забезпечує не лише перевірку рівня засвоєння навчального матеріалу, але й сприяє формуванню навичок самостійної наукової роботи, розвитку критичного мислення та дослідницької культури аспірантів.

Контрольна робота.

Контрольні роботи, передбачені курсом, зазвичай полягають у виконанні тестових завдань, які дозволяють швидко та об'єктивно оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу. Такі завдання охоплюють ключові теми, що вивчалися протягом певного періоду, і допомагають визначити, наскільки добре здобувач розуміє основні поняття, правила та принципи, викладені під час занять. Тестова форма контролю дає можливість перевірити не лише фактичні знання, а й уміння застосовувати їх на практиці. Окрім цього, тестові контрольні роботи сприяють розвитку навичок самоконтролю та логічного мислення.

Здобувачі вчаться швидко орієнтуватися в різних типах завдань, аналізувати варіанти відповідей та обирати найбільш правильний. Такий формат також є зручним для викладачів, оскільки дозволяє ефективно оцінювати результати великої кількості учасників у стислі терміни. Завдяки тестовим завданням контрольні роботи стають прозорими та однаково справедливими для всіх студентів. Чіткі критерії та стандартизований підхід забезпечують рівні умови для кожного, а результати допомагають вчасно виявити прогалини в знаннях і скоригувати подальшу навчальну діяльність.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота	Контрольна робота 1, 2	Залікова робота	Сума
Робота на семінарських заняттях	40	40	100
20			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	Зараховано
70-89	
50-69	
1-49	Не зараховано

10. Рекомендоване методичне забезпечення

Класичні та загальнотеоретичні праці

1. Tocqueville, A. (1998). *The Old Regime and the Revolution*. Chicago: University of Chicago Press.
2. Marx, K., & Engels, F. (1978). *The Communist Manifesto*. In R. Tucker (Ed.), *The Marx-Engels Reader* (pp. 469–500). New York: Norton.
3. Lenin, V. I. (2010). *The State and Revolution*. London: Penguin.
4. Skocpol, T. (1979). *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia, and China*. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Tilly, C. (1978). *From Mobilization to Revolution*. Reading, MA: Addison-Wesley.
6. Huntington, S. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman: University of Oklahoma Press.
7. Goldstone, J. (1991). *Revolution and Rebellion in the Early Modern World*. Berkeley: University of California Press.

8. Gurr, T. R. (1970). *Why Men Rebel*. Princeton: Princeton University Press.
9. Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System*. New York: Academic Press.
10. Mann, M. (2012). *The Sources of Social Power. Vol. III: Global Empires and Revolution, 1890–1945*. Cambridge: Cambridge University Press.

Сучасні компаративні дослідження революцій

11. Landman, T., & Kopstein, J. (Eds.). (2024). *Ukraine's Patronal Democracy and the Russian Invasion*. Academic Studies Press.
12. Shevel, O. (Ed.). (2016). *Beyond the Euromaidan: Comparative Perspectives on Advancing Reform in Ukraine*. Carnegie Endowment / ibidem Press.
13. Onuch, O., & Hale, H. E. (2022). *The Zelensky Effect*. Hurst & Co.
14. Foran, J. (2005). *Taking Power: On the Origins of Third World Revolutions*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Goodwin, J. (2001). *No Other Way Out: States and Revolutionary Movements, 1945–1991*. Cambridge: Cambridge University Press.
16. Beissinger, M. (2007). Structure and Example in Modular Political Phenomena: The Diffusion of Bulldozer/Rose/Orange/Tulip Revolutions. *Perspectives on Politics*, 5(2), 259–276.
17. Bunce, V., & Wolchik, S. (2011). *Defeating Authoritarian Leaders in Postcommunist Countries*. Cambridge: Cambridge University Press.
18. Halliday, F. (1999). *Revolution and World Politics: The Rise and Fall of the Sixth Great Power*. Durham: Duke University Press.
19. Ritter, D. P. (2015). *The Iron Cage of Liberalism: International Politics and Unarmed Revolutions in the Middle East and North Africa*. Oxford: Oxford University Press.
20. Selbin, E. (2010). *Revolution, Rebellion, Resistance: The Power of Story*. London: Zed Books.
21. Lawson, G. (2019). *Anatomies of Revolution*. Cambridge: Cambridge University Press.
22. Hale, H. (2005). Regime Cycles: Democracy, Autocracy, and Revolution in Post-Soviet Eurasia. *World Politics*, 58(1), 133–165.
23. Markoff, J. (1996). *Waves of Democracy: Social Movements and Political Change*. Thousand Oaks: Pine Forge Press.

Українські революції у порівняльному контексті

21. Minakov, M. (2022). From “the Ukraine” to Ukraine: A Contemporary History, 1991–2021. Ibidem Verlag.
22. Sakwa, R. (2022). *Frontline Ukraine: Crisis in the Borderlands*. Bloomsbury.
23. Minesashvili, S. (2022). *European Identities During Wars and Revolutions: Change Under Crises in Georgia and Ukraine*. Cham: Palgrave Macmillan.
24. Yekelchik, S. (2007). *Ukraine: Birth of a Modern Nation*. Oxford: Oxford University Press.
25. Sysyn, F. (1997). Between Poland and the Ukraine: The Dilemmas of Adam Kysil, 1600–1653. *Harvard Ukrainian Studies*, 21(3/4), 431–458.
26. Plokhly, S. (2015). *The Gates of Europe: A History of Ukraine*. New York: Basic Books.
27. Yekelchik, S. (2015). *The Conflict in Ukraine: What Everyone Needs to Know*. Oxford: Oxford University Press.
28. Katchanovski, I. (2015). The “Snipers’ Massacre” on the Maidan in Ukraine. *SSRN Working Paper*.
29. Marples, D. R. (2007). *Heroes and Villains: Creating National History in Contemporary Ukraine*. Budapest: CEU Press.
30. Onuch, O. (2014). *Mapping Mass Mobilization: Understanding Revolutionary Moments in Argentina and Ukraine*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
31. Krawchenko, B. (1985). *Social Change and National Consciousness in Twentieth-Century Ukraine*. London: Macmillan.
32. Minakov, M., & Rojansky, M. (2018). *Democracy and Authoritarianism in Ukraine: Comparative Essays*. Stuttgart: Ibidem.

Залікова робота

Залікова робота має на меті допомогти аспірантам поєднати вивчення українських революцій із сучасними теоретичними підходами соціології революцій. Кожен студент обирає одну з українських революцій — Революцію на граніті (1990), Помаранчеву революцію (2004) або Революцію Гідності (2013–2014) — і аналізує її як соціально-політичний процес, використовуючи одну або кілька теоретичних рамок, розглянутих у курсі. Завдання спрямоване не на простий опис подій, а на розуміння механізмів революційної дії: логіки мобілізації, ролі структурних умов, динаміки колективних емоцій, значення мереж, інституцій та зовнішніх чинників. Аспірант має продемонструвати здатність застосовувати теорію до конкретного історичного випадку, критично оцінювати її пояснювальну силу та здійснювати порівняльний аналіз.

Вступ. У вступі аспірант має коротко представити обрану революцію — Революцію на граніті (1990), Помаранчеву революцію (2004), або Революцію Гідності (2013–2014). Важливо вказати, чому саме цей випадок є релевантним для аналізу, які особливості події викликають дослідницький інтерес та яке саме питання автор прагне прояснити в роботі. Тут потрібно окреслити основне дослідницьке питання або гіпотезу: наприклад, «Які структурні умови сприяли успіху протестів 2004 року?» або «Чому Революція Гідності переросла у насильницьку фазу на відміну від Помаранчевої революції?». У цьому ж вступному абзаці варто коротко окреслити, яку теоретичну перспективу буде використано — структурну, культурну, мережеву чи іншу. Завдання вступу — задати рамку й пояснити логіку дослідження.

Теоретична рамка. У цьому розділі аспірант докладно розкриває один або два підходи соціології революцій, які стануть основою аналізу. Це може бути структурний підхід (Тіллі, Скокпол, Голдстоун), теорія мобілізації ресурсів та політичних можливостей (McAdam, Tarrow, Tilly), культурно-фреймінгові теорії (Benford, Snow), підхід колективних емоцій (Jasper), або мережеві підходи до сучасних протестів. Потрібно чітко роз'яснити ключові поняття обраної теорії, механізми, через які вона пояснює революційні процеси, та типові очікування, які ця теорія формує стосовно того, «як» і «чому» відбуваються революції. У кінці розділу аспірант має зазначити також обмеження обраної теорії: що вона не пояснює або пояснює частково.

Опис обраної революції. Цей розділ має дати короткий, але інформативний огляд перебігу революційних подій. Аспірант описує історичний контекст до початку протестів, основних політичних гравців, структури мобілізації та соціальний склад протестувальників. Увагу слід звернути також на просторову організацію протесту (наметові містечка, Майдани, студентські страйки), роль громадських організацій, партій і лідерів. Опис не повинен перетворюватися на хронологічний переказ подій. Завдання цього розділу — створити фактологічне підґрунтя для теоретичного аналізу, тобто пояснити контекст, у якому працюватиме обрана теорія.

Теоретичний аналіз революції. Це ключовий, найважливіший розділ роботи. Аспірант застосовує обраний теоретичний підхід до аналізу конкретної революції. У фокусі мають бути механізми, які теорія виділяє як вирішальні: мобілізація ресурсів, зміни політичних можливостей, репресії та контррепресії, формування колективних фреймів, емоційна динаміка протестів, горизонтальні мережі самоорганізації, вплив зовнішніх акторів тощо. Важливо показати, як фактичний перебіг революції співвідноситься з теоретичними очікуваннями. Чи справджуються передбачення теорії? Чи допомагає вона пояснити ключові рішення акторів? Чи проливає світло на успіх або провал протестів? У кінці цього розділу необхідно критично оцінити, що саме теорія пояснює добре, а де дає неповну чи суперечливу картину.

Порівняльна перспектива. Порівняння — важлива складова курсу, тому в цьому розділі аспірант має співставити обрану революцію з іншою подією. Це може бути інша українська революція (наприклад, зіставлення Майдану 2013–14 із Помаранчевою революцією) або міжнародний кейс (Сербія 2000 року, Грузія 2003 року, Киргизстан 2005/2010 року, Арабська весна та ін.). Порівняння має зосереджуватися на механізмах, а не лише на

поверхневих відмінностях. Аспірант має показати, які елементи революції є специфічно українськими, а які більш універсальні. Також можна порівняти вплив політичних можливостей, міжнародного середовища, емоційного піднесення, інструментів мобілізації.

Висновки. У висновках аспірант коротко підсумовує ключові результати дослідження. Потрібно прямо відповісти на дослідницьке питання, сформульоване у вступі, і показати, що саме вдалося пояснити за допомогою обраної теорії. Тут також слід зазначити обмеження аналізу та запропонувати можливі напрямки подальших досліджень. Цей розділ має бути стислим і логічно завершувати роботу, не вводячи нової інформації, а лише підсумовуючи здійснений аналіз.

Критерії оцінювання залікової роботи (40 балів)

1. Формулювання теми, дослідницького питання та логіки роботи — 5 балів

5 балів: тема чітка; дослідницьке питання сформульоване логічно та релевантне; структура роботи узгоджена з метою дослідження.

3–4 бали: тема зрозуміла, але частково розпливчасте питання або нечітка логіка.

1–2 бали: питання або тема невиразні; структура випадкова.

0 балів: відсутнє формулювання теми чи дослідницького питання.

2. Теоретична частина та опанування підходів соціології революцій — 10 балів

9–10 балів: чіткий виклад теорій, глибоке розуміння ключових концептів, коректне використання літератури; показано сильні та слабкі сторони теорії.

6–8 балів: теорії викладено загалом коректно, але з пропусками; критична оцінка поверхова.

3–5 балів: теоретичний розділ неповний або поверховий; плутанина в термінах.

0–2 бали: відсутність теоретичної частини або грубі помилки у викладі.

3. Опис обраної революції (емпіричний матеріал) — 5 балів

5 балів: стислий, коректний, релевантний аналіз подій; виділено ключові факти.

3–4 бали: загалом правильний опис, але з надмірною деталізацією або прогалинами.

1–2 бали: поверховий або фрагментарний опис; хронологічні неточності.

0 балів: опис відсутній або фактично помилковий.

4. Аналітична частина: застосування теорії до кейсу — 15 балів

12–15 балів: глибокий аналіз механізмів; теорія застосована адекватно; проведено якісний теоретико-емпіричний зв'язок; присутня критична рефлексія.

8–11 балів: хороше застосування теорії, але аналіз не всюди достатньо глибокий або логічно зв'язаний.

5–7 балів: часткове застосування теорії, аналіз поверховий або суперечливий.

1–4 бали: формальне чи слабке застосування теорії. 0 балів: аналіз відсутній.

5. Порівняльна перспектива — 5 балів

5 балів: змістовне порівняння з іншою українською або міжнародною революцією; пояснено механізми подібності/відмінності.

3–4 бали: порівняння є, але поверхове або описове.

1–2 бали: згадка про інші кейси без реального порівняння.

0 балів: порівняльний розділ відсутній.